

Matuszewski, Adam

"Spętana nauka. Opozycja intelektualna w Polsce 1945-1970", Ryszard Herczyński, Warszawa 2008 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 54/1, 218-219

2009

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Od Chobieni (Köben) do Leszna. Życie i twórczość Johanna Heermanna, Alojzy K o n i o r, przedstawił krótką biografię Heermanna oraz charakterystykę ośrodków intelektualnych, w których przyszło mu działać. W kolejnym artykule, *Leszczyńskie ślady Johanna Heermanna*, Kamila S z y m a n s k a scharakteryzowała leszczyński okres jego życia i twórczości. Z kolei Dariusz R o t t, w artykule *Johann Heermann w środowisku leszczyńskich literatów*, przedstawił twórczość Heermanna na tle działalności dorobku literackiego innych wybitnych XVII-wiecznych leszczyńskich pisarzy. Następnie Izabela K a c z m a r z y k, w artykule „*Pisma oddychające duchem Bożym*”. *W kręgu literackiej działalności śląskich pastorów*, skonfrontowała twórczość literacką Heermanna z twórczością innych śląskich pastorów oraz wskazała na rolę, jaką odgrywała ona w ich pracy duszpasterskiej. W kolejnym artykule, *Łacińskie utwory Johanna Heermanna i ich tłumaczenia*, Barbara H a ł u s e k zamieściła niektóre łacińskie utwory tego autora oraz dokonane przez siebie ich polskie tłumaczenia. Wskazała też na trudności, na jakie napotyka tłumacz jego poezji. Natomiast Marcin B ł a s z k o w s k i, w artykule *Samuel Heermann – niespełnione nadzieje poetyckie*, przedstawia rozterki Johanna Heermanna, w związku z przejściem jego utalentowanego poetycko syna, Samuela Heermanna, na katolicyzm, a następnie jego przedwczesną śmiercią (w wieku 22 lat). W przedostatnim artykule, zatytułowanym „*Śląskiego Hioba*” *drabina prowadząca do zbawienia. Na przykładzie tryptyku „Buss-Leyter, Büchlein und Communicanten-Büchlein”*, autor Aleksander Wilecki przedstawił krótko stan badań nad twórczością Heermanna w niemieckiej literaturze oraz zanalizował jego poglądy teologiczne, zamieszczone we wspomnianej wyżej pracy. W ostatnim artykule, *Kazanie pośmiertne Johanna Heermanna (1585–1647) jako źródło biograficzne*, Mariusz P a w e l e c zanalizował wiadomości biograficzne, zawarte w wygłoszonej 22 lutego 1647 r. nad grobem Heermanna, przez pastora luterańskiej gminy w Lesznie, Johanna Holfelda, mowie pogrzebowej, opublikowanej w tym samym roku przez Wiganda Funcka, oraz jej późniejszej reedycji, dokonanej w 1674 r. przez Henniga Wittego. W *Aneksie* do tego artykułu zostały zamieszczone fragmenty wspomnianej wyżej łacińskiej reedycji Wittego. Książka zaopatrzona jest także w liczne ilustracje.

Ryszard H e r c z y n s k i: *Spełnana nauka. Opozycja intelektualna w Polsce 1945–1970*. Warszawa 2008 Wydawnictwo Naukowe „Semper”, 573 ss., bibliogr., ind.

Tematem pracy jest opór polskich uczonych wobec prób zniewolenia nauki w latach 1945–1970. Opór ten polegał na obronie autonomii wyższych uczelni, suwerenności instytucji i stowarzyszeń naukowych, a także przeciwko narzuca-

nym niekiedy przez władze państwowe interwencjom merytorycznym. Autor stwierdza, że w porównaniu z represjami stosowanymi wobec intelektualistów w innych krajach „obozu socjalistycznego”, a także z tymi, jakim podlegali ludzie angażujący się w opozycję polityczną, represje stosowane wobec obrońców wolności kultury i nauki w Polsce były stosunkowo łagodne. Groziło im bowiem jedynie ograniczenie dostępu do publikacji, zakaz wyjazdów, usunięcie z redakcji niskonakładowego pisma, w najgorszym razie relegowanie z wyższej uczelni, a tylko w wyjątkowych wypadkach pozbawiano ich możliwości pracy w wybranym zawodzie. Mimo to jednak autor dowodzi, iż „obrona wolności kultury i nauki była wyrazem cywilnej odwagi, cieszącej się u nas nierównie mniejszą estymą niż odwaga bojowa, a jej tradycje mają ważne znaczenie dla polskiego środowiska naukowego, są bowiem jego konstytutywnym elementem”.

V[iktor] N[ikolaevič] J a g o d i n s k i j: *Aleksandr Aleksandrovič Bogdanov (Malinovskij). 1873–1928*. Moskwa 2006 Rossijskaja Akademija Nauk. Nauka, 267 ss., nlb. 5 ss., 8 k. tabl., il. portr. *Naučno-Biografičeskaja Literatura*.

Książka przedstawia biografię wybitnego rosyjskiego lekarza, filozofa, ekonomisty, literata, działacza politycznego, będącego początkowo jednym z bliższych współpracowników Lenina, a później jego oponentem oraz organizatora opieki zdrowotnej w Rosji – Aleksandra Aleksandrowicza Bogdanowa (Malinowskiego). Jako lekarz i uczonego zasłużył się szczególnie w zakresie hematologii. Był założycielem pierwszego na świecie Instytutu Hematologii i Transfuzji Krwi. Książka zaopatrzona jest w liczne portrety i ilustracje związane z życiem i działalnością Bogdanowa.

Andrzej M. K o b o s: *Po drogach uczonych. Z członkami Polskiej Akademii Umiejętności rozmawia Andrzej M. K o b o s*. T. 1–3. Kraków 2007–2008 Polska Akademia Umiejętności; T. 1. 2007, X, 597 ss., 16 k. tabl., portr. ind.; T.2. 2007, VIII, 708 ss., 16 k. tabl., portr. ind.; T.3. 2008, X, 892 ss., nlb. 2 s. 16 k. tabl., portr. ind.

Trzytomowa publikacja zawiera teksty wywiadów, przeprowadzonych przez autora, z kilkudziesięcioma polskimi uczonymi, członkami Polskiej Akademii Umiejętności. Tak więc w tomie pierwszym zostały opublikowane rozmowy z takimi wybitnymi intelektualistami, jak: Stefan Witold Alexandrowicz, Irena Bajerowa, Andrzej Białas, Iwo Białynicki-Birula, Andrzej Bielański, Krzysztof Ludwik Birkenmajer, Andrzej Budzanowski, Witold A. Cęckiewicz, Wiesław